

Inhoudsopgave

Voorwoord – 3

Nederlands Steendrukmuseum

Hoofdstuk 1 De voorgeschiedenis van het Nederlands Steendrukmuseum – 9

Hoofdstuk 2 De eerste tien jaar in vogelvlucht – 23

Lithografie

Hoofdstuk 3 Steendruk: van verrassende vondst tot vernieuwende vinding – 57

Hoofdstuk 4 De lithografie veroverd de wereld – 73

Hoofdstuk 5 Lithografie in Nederland – 97

Hoofdstuk 6 Lithografie in het dagelijks leven – 117

Hoofdstuk 7 Van steen tot chip – 151

Namenregister – 158

Gebruikte literatuur – 159

Colofon – 160

Columns

Aad Hekker

Meestersteendrukker en grafiekuitgever

Over de zin en onzin van de steendruk – 12

Poen de Wijs

Beeldend kunstenaar

De steendruk is museumkunst geworden – 14

Gertjan Forrer

Meestersteendrukker

Het kan nog steeds! – 24

Thomas Posthuma

Meesterlithograaf

Hoe ik begon als lithograaf – 26

Hedwig Pauwels

Oud-docent grafische technieken

Hoger Instituut Hasselt

Musée vivante – 37

Roger Münch

Directeur Deutsches Zeitungsmuseum, Wadgassen

Senefelder und die 'Playboytechnik' – 60

Johan de Zoete

Foto- en drukhistoricus

Conservator Museum Enschedé, Haarlem

Leuk hoor, die steendruk! – 63

Rudolf Broulim

Meestersteendrukker

De lithografie zal blijven bestaan – 66

Oldrich Kulhánek

Beeldend kunstenaar

Symbiose – 67

Alan Marshall

Directeur Musée de l'imprimerie de Lyon

Lithography by the back door – 78

Michael Twyman

Emeritus Professor of Typography and Graphic

Communication. Director of the Centre for

Ephemera Studies, Reading University

Lithography as an object of study – 86

Mathieu Lommen

Conservator grafische vormgeving,

Universiteit van Amsterdam

Een Victoriaans cadeauboekje in de

Bijzondere Collecties – 90

Ernst Hanke

Meistersteindrucker und Steinzeichner

Paul Wunderlich 1927–2010 – 92

Helen Schretlen

Kunsthistorica

Mijn passie voor de vroege litho – 98

Titus Yocarini

Directeur Museum voor Communicatie, Den Haag

Een raadsel op steen – 100

Dingenus van de Vrie

Assistent-conservator Prenten en tekeningen,

Museum Boijmans Van Beuningen

'Rotterdam – o, de kleurlitho –

de kleurlitho – o, Rotterdam' – 108

Henk Gianotten

Publicist

De steen van Leen – 118

Ingrid Ledent

Docente lithografie aan de Koninklijke Academie

voor Schone Kunsten, Antwerpen

Geen geheimen – 134

Thomas Hauser

Leitung Marketing und Kommunikation manroland

Von Pionieren und Revolutionären:

der Weg vom Stein- zum Offsetdruck – 142

Jos Vreeker

ASML Community Relations

Het blijvende belang van de lithografie – 156

Uitgelicht

Drukkerij Vrijdag

het begon met muziek – 16

Drukkerij Gestel (1880-2008)

in het spoor van de sigarenindustrie – 18

An Expedition Through Africa (cyclorama) – 38

Sigarenkistetiketten (collectie Tiny Groot) – 40

Chromolithografie-project – 42

Das Turnierbuch Herzog Wilhelm IV von Bayern

facsimile door Theobald en Clemens Senefelder,

1817 – 44

Boekwerk (het Wereldboek) – 46

Sheherazade, een prent van Hedwig Pauwels – 48

Steendrukworkshops – 50

Vertrag André, Senefelder, Gleis[s]ner – 68

Paul Wunderlich 1927–2010 – 92

Theo van Hoytema (1863-1917) – graficus – 112

Oleografieën – 144

Religieuze prenten – 146